

Tropentheater

Tropenmuseum

MUZIEKWERELD VAN DE STEELDRUM

Een vmbo-programma van het Tropentheater en het Tropenmuseum

Colofon

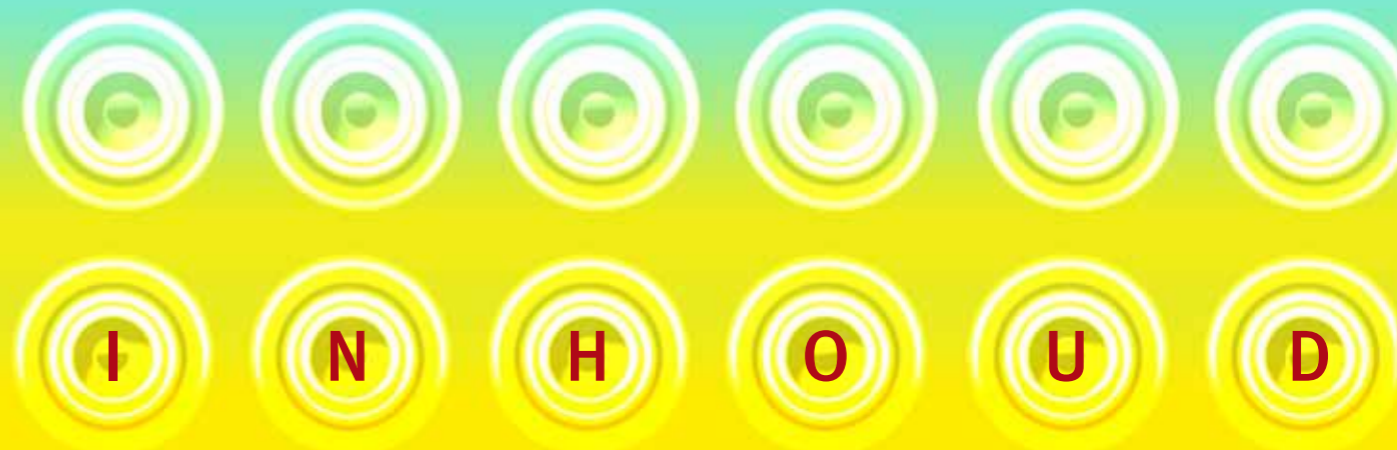
Auteur handleiding	Jeanine Cronie
Eindredactie	Margriet Jansen Tropentheater
Auteur museumles	Mirjam Sneeuwloper
Eindredactie	Gundy van Dijk Tropenmuseum
Vormgeving	Yvonne Willems, Lokaalwerk
Print	Océ

© 2010 Tropenmuseum / Tropentheater

foto voorzijde Frauke Lüthning

foto Tropenmuseum

Inleiding	2
Opzet van het programma	2
Trinidad & Tobago	4
Klimaat en landschap	
Geschiedenis	
Economie	
Bevolking	
Cultuur	
Muziek	
De Steeldrum	8
Oorsprong	
Competities en ontwikkeling	
Symbool voor de natie	
Zelf een steeldrum maken	
Introductieles	10
Benodigdheden	
Opzet	
Vragen en antwoorden bij de kijkvragen	
Verwerkingsles	12
Opzet	
Antwoorden leerlingenkaart museumles	13
Bijlage 1 Zelf een steeldrum maken in beeld	15
Bijlage 2 Leerlingenkaart museumles	16
Bijlage 3 Kijkvragen bij DVD-track 6 en 7	18
Bijlage 4 Evaluatieformulier voor docenten	19

Menu DVD Muziekwereld van de Steeldrum

Track

- 1 Geluidsfragment: Calypso
- 2 Film: Tamboe Bamboe
- 3 Film: Klassieke muziek op de steeldrum
- 4 Geluidsfragment: Soca Dance - Pamberi Steel Orchestra © CMG 2009
- 5 Film: Hoe wordt de steeldrum gemaakt?
- 6 Film: Samenstelling van een steelband
- 7 Film: Panorama jaarlijkse competitie Trinidad, de band Phase II Pan Groove
- 8 Film: Beeldcompilatie

INLEIDING

Wie ooit de warme klanken van een steeldrum heeft gehoord, zal die niet snel vergeten. Dit niet alledaagse geluid is met geen enkel ander instrument te vergelijken. De steeldrum is uit armoede en onderdrukking geboren maar heeft zich ontwikkeld tot een volwaardig en professioneel instrument. Was het vroeger een instrument waar simpele ritmes en melodieën op werden gespeeld, inmiddels speelt men naast traditionele Caribische muziek ook pop- en zelfs klassieke muziek op de steeldrum.

Welkom in de **Muziekwereld van de Steeldrum**. Een vmbo-programma waarbij de muziekbeleving van leerlingen op verschillende manieren wordt geactiveerd.

OPZET VAN HET PROGRAMMA

Het project bestaat uit een introductieles en een workshop op school. Een museumles, een korte film, en een vervolgworkshop vinden plaats in het Tropenmuseum. Een bezoek aan een concert in het Tropentheater compleet het programma.

De introductieles op school / duur: 60 minuten

De introductieles geeft u zelf op school. In deze docent-handleiding vindt u achtergrondinformatie en de opzet voor deze les. Tevens vindt u een bijbehorende DVD met muziek- en filmfragmenten. In 60 minuten behandelt u in kort bestek culturele informatie over **Trinidad**, het ontstaan van de steeldrum aldaar, de ontwikkeling die de steeldrum heeft doorgemaakt en hoe deze wordt gemaakt.

Workshop steeldrum op school / duur: 60 minuten

Vakdocent Frauke Lühning komt met 15 steeldrums op school een workshop steeldrum spelen geven. Leerlingen leren de basistonen van de steeldrum en leren enkele simpele melodietjes in het juiste ritme te spelen. Het zal afhangen van het talent en de motivatie van de leerlingen hoe ver zij daarmee komen. Ritme, samenspel en coördinatie worden op de proef gesteld!

Steeldrumdag in het Tropenmuseum en Tropentheater / duur: 3,5 uur

Op de Steeldrumdag in het Tropenmuseum en het Tropentheater krijgen de leerlingen een vervolgworkshop, een film, een museumles van een uur en een concert van een klein uur. In het programma is ook een pauze opgenomen.

De inhoud van de workshop is afhankelijk van het gemak waarmee de leerlingen het bespelen van de steeldrum op hebben gepakt. Indien mogelijk is de workshop gericht op samenspel.

De museumles biedt de leerling een algemene oriëntatie op wereldmuziek. Waar komt wat vandaan? Vervolgens gaat de museumles uit van objecten die een relatie hebben met de steeldrum en sluit ze aan op de inhoudelijke les die leerlingen hebben gehad op school. Tijdens de les in het museum krijgen leerlingen een leerlingkaart waarop zij vragen kunnen beantwoorden. U vindt deze kaart ook in bijlage 3 van deze handleiding.

De inhoudelijke kennis die de leerlingen hebben opgedaan en de praktische ervaring, het bespelen van de steeldrum, dragen bij tot het ontwikkelen van een zelfstandige mening over het volgende onderdeel: het concertbezoek. Als leerlingen willen en durven mogen zij een klein stukje van het geleerde meespelen met de band.

Verwerkingsles / duur: 30 minuten

Terug op school kunt u het project met de leerlingen inhoudelijk evalueren door de leerlingkaart met hen door te nemen. In deze handleiding vindt u een opzet voor de verwerkingsles met daarbij de antwoorden op de vragen.

De educatiemedewerkers van het Tropenmuseum en -theater stellen het zeer op prijs als u de korte evaluatie van het project in bijlage 4, zou willen invullen en opsturen.

Doelgroep

Leerlingen vmbo tweede en derde leerjaar.

Leerdoelen

kennisdoelen

- De leerling kan vertellen hoe de steeldrum is ingebed in de cultuur waar deze vandaan komt.
- De leerling weet hoe de steeldrum wordt gemaakt, hoe deze klinkt, wanneer en hoe deze bespeeld wordt en kan dit reproduceren.
- De leerling doet in het Tropenmuseum kennis op van verschillende muziekinstrumenten en de context waarin deze zijn ontstaan.
- De leerling kan de diversiteit binnen wereldmuziek onder woorden brengen.

vaardigheidsdoelen

- De leerling heeft geoefend met het bespelen van de steeldrum, kent de basisprincipes van het instrument en kan enkele melodietjes laten horen.

ervaringsdoelen

- De leerling heeft een concert van gerenommeerde artiesten in het Tropentheater ervaren.
- De leerling heeft een positieve ervaring opgedaan tijdens het museumbezoek en heeft de diversiteit van wereldmuziek ervaren.

Workshopleider

De workshop steeldrum spelen wordt gegeven door Frauke Lühning. Zij studeerde eerst klassieke en daarna wereldmuziek. Als pianiste speelde ze in diverse bands met verschillende muziekstijlen als Salsa, Reggae en Caribbean Jazz. Daarbij kwam zij ook in aanraking met de steeldrum uit Trinidad. In 1995 besloot zij naar Trinidad te gaan om zelf het instrument te leren bespelen. Sindsdien is Frauke elk jaar minstens twee maanden op Trinidad te vinden waar zij meespeelt in de beste steeldrumorkesten, onderzoek doet en ook les geeft. Inmiddels is Frauke dan ook een ware steeldrumspecialist.

De manier waarop in Trinidad door de steelbands muziekles aan jongeren wordt gegeven inspireerde haar om iets dergelijks in Nederland op te zetten. In 1998 liet zij in samenwerking met Stichting Steeldrums Bijlmer een heel steelorkest in Trinidad bouwen en naar Nederland verscheppen. Deze steeldrums worden nu vooral gebruikt om in de Bijlmer les te geven aan basisscholen. Tevens heeft Frauke een eigen steelorkest opgericht: de Bijlmer Steelband Kids. Zij treden op door heel Nederland en hebben begin 2010 een eervolle vermelding gehad tijdens het Prinses Christina Concours 2010.

foto Frauke Lühning

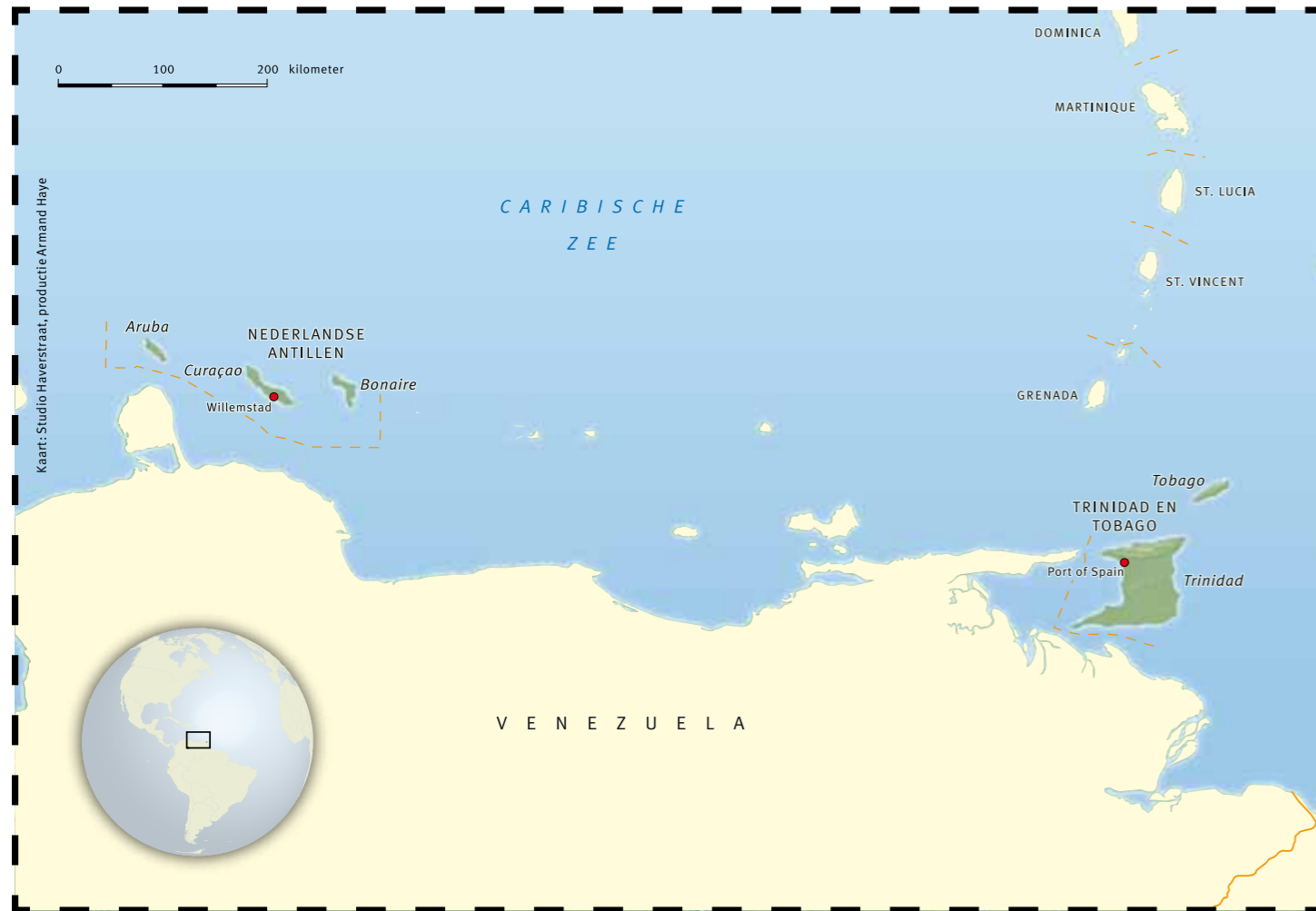

TRINIDAD & TOBAGO

De oorsprong van de steeldrum ligt in Trinidad en Tobago. Het is dan ook niet voor niets dat de steeldrum de trots en het nationale symbool is van deze twee eilanden. Trinidad en Tobago vormen samen een republiek en worden ook wel de Yin en Yang van het Caribisch gebied genoemd. Trinidad is druk, zakelijk en dichtbevolkt. Het heeft een rijk nachtleven en is bekend om het wildste en luidruchtigste carnaval

in de Cariben. Tobago daarentegen is rustig, relaxed en ongerept. Op Trinidad wordt voornamelijk gewerkt, Tobago is meer het vakantieparadijs. Toch hebben de eilanden ook veel gemeen: de uitbundige natuur, de grote diversiteit aan inwoners en de steeldrum. Als die begint te spelen waan je je, zelfs in het westers aandoende Port of Spain, direct in tropische sferen.

Algemene informatie Trinidad en Tobago

Inwoneraantal:	1.3 miljoen mensen (Nederland: 16,5 miljoen)
Oppervlakte:	Trinidad 4828 km ² en Tobago 300 km ² (samen bijna 9x Texel)
Hoofdstad:	Port of Spain
Officiële taal:	Engels (Creools-Engels wordt het meest gesproken)
Religies:	Rooms-katholiek (30%), Hindoeïsme (25%), Anglicaans (15%) en Islam (6%)
Munteenheid:	Trinidad en Tobago Dollar (TT\$)

Waar liggen Trinidad en Tobago?

Trinidad en Tobago liggen in de Caribische zee, voor de kust van Venezuela en maken deel uit van de Kleine Antillen. Alle eilanden in de Caribische zee worden Antillen genoemd. Dat zijn bijna 2000 eilanden, waarvan er slechts vijftig zijn bewoond. De Grote Antillen zijn Cuba, Jamaica, Haïti, Dominicaanse Republiek en Puerto Rico. De Kleine Antillen zijn de eilanden die in een halve cirkel langs de kust van Venezuela liggen. De oorspronkelijke bewoners van deze eilanden waren de Cariben, daarom dat de Kleine Antillen ook de Cariben worden genoemd.

Klimaat en landschap

Trinidad en Tobago hebben een tropisch klimaat met een gemiddelde temperatuur van 26 graden. Het regenseizoen loopt van juni tot december. Er vallen dan veel korte en zware regenbuien. Anders dan andere eilanden in de Cariben hebben Trinidad en Tobago maar zelden te maken met tropische stormen (orkanen). Beide eilanden hebben heuvelruggen, maar bestaan hoofdzakelijk uit vlaktes. De landschappen zijn divers: van moerassen en tropisch regenwoud tot paradijselijke baaien met witte zandstranden. De eilanden kennen een rijke flora en fauna, zeker ten aanzien van bloeiende plantensoorten. Daarnaast vliegen en dwarrelen er wel 400 vogel- en 600 vlindersoorten rond. Rondom de koraalriffen in de Caribische Zee krioelt het van de veelkleurige vissen en bevinden zich zeldzame koraalsoorten.

Geschiedenis

Toen Columbus in 1498 Trinidad ontdekte was hij zo onder de indruk van het ongekende natuurschoon dat hij ervan overtuigd was dat hij in het paradijs terechtgekomen was. Hij hoefde dan ook niet lang na te denken over een toepasselijke naam en doopte het 'Trinidad' (betekent in het Spaans drie-eenheid) naar de Christelijke drie-eenheid tussen de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. De drie bergtoppen in het zuidoosten waren volgens hem dan ook allesbehalve toevallig. Tobago werd 'Bella Forma' genoemd, wat prachtige formatie betekent. Later veranderde deze naam in Tobago, waarschijnlijk ontleend aan het woord tabak.

In eerste instantie lieten de Spanjaarden Trinidad & Tobago links liggen omdat er geen goud of zilver aanwezig was. De eerste Spaanse nederzettingen dateren van 1592. De kolonisten hielden zich vooral bezig met het aanleggen van tabaksplantages. Voor de oorspronkelijke bewoners, de Indianen, waren zij meedogenloos. Ze moesten als slaven op de plantages werken. Het gebruik van veel geweld bij de zware dwangarbeid en de verspreiding van Europese ziekten zorgden ervoor dat veel Indianen stierven. Ter vervanging van de indianen haalden de kolonisten duizenden slaven uit West-Afrika. Omdat de omringende eilanden vol waren vestigden veel Franse plantagehouders zich gedurende de 18e eeuw met hun slaven op Trinidad. Vervolgens veroverden in 1797 de Engelsen het eiland. Zo ontstond een merkwaardige combinatie: een overwegend Franse bevolking met een

Spaans rechtssysteem onder een Engels bewind. Over Tobago voerden de Fransen, Hollanders en Engelsen ook nog oorlog, totdat de Engelsen in 1814 hun overwinning vierden. De Britten ontwikkelden een echte plantage-economie. Dit waren naast tabak- en katoen- vooral suikerplantages.

Vanaf de tweede helft van de 18e eeuw kwamen de slaven steeds meer in opstand. Pas in 1834 werd de slavernij afgeschaft en waren de slaven vrij. Hierdoor dreigde een gebrek aan goedkope arbeidskrachten op de plantages te ontstaan. De Britten ronselden daarom 140.000 contractarbeiders uit het dichtbevolkte Brits-Indië (India) en China. De ex-slaven hadden inmiddels een plek in de maatschappij verworven en keken naar op de Aziaten. In 1962 werd de onafhankelijke natie van Trinidad en Tobago opgericht. Hoewel de Indiërs inmiddels uit hun 'underdog' positie zijn, behoren etnische spanningen tussen Indische- en Afrikaanse gemeenschappen nog steeds niet tot het verleden.

De eilanden zijn, vergeleken met de andere eilanden in de Cariben, politiek en maatschappelijk erg stabiel. Hoewel de economie goed draait heeft Trinidad net als vele andere landen in de Cariben te maken met toeneemende criminaliteit, vaak gerelateerd aan drugs. Het gebied produceert zelf geen drugs, maar is wel een markt

voor consumptie en een doorvoerregio naar Europa en Noord-Amerika. Omdat criminaliteit de ontwikkeling van het land belemmert staat het veiligheidsvraagstuk hoog op de politieke agenda. Helaas is door de enorme corruptie in het land nog weinig verbetering te bespeuren.

Economie

Trinidad en Tobago halen het grootste deel van hun inkomsten uit de export van olie. De eilanden zijn de grootste exporteurs van olie in de Cariben. De olie-industrie zorgt voor veel banen en een redelijke welvaart, hoewel de meeste winsten in Europa en de VS terechtkomen. Daarnaast wordt de staatskas gevuld door de winning van aardgas. Het toerisme is ook een groeiende sector, vooral op Tobago.

Bevolking

De inwoners van Trinidad en Tobago worden Trinidadianen genoemd. De oorspronkelijke bewoners, de Arawak- en Caribindianen, vormen de minderheid. De twee grootste etnische groepen zijn de afstammelingen van Afrikaanse slaven (39,5%) en de Hindoestanen (40,3%), afstammelingen van contractarbeiders uit Brits-Indië. De rest van de bevolking bestaat uit mensen van diverse afkomst. Zo zijn er naast Chinezen veel Europese en Arabische nazaten: voornamelijk Spanjaarden, Fransen en Britten, maar ook Libanezen, Syriërs en Nederlanders.

Cultuur

De mix van Europese, Afrikaanse en Aziatische bevolkingsgroepen zorgt voor een rijk cultureel leven met het carnaval als jaarlijks, feestelijk hoogtepunt. Het trekt vele bezoekers uit alle windstreken aan. Carnaval is van oorsprong een Europees feest dat in de 18e eeuw door Franse planters naar Trinidad werd gebracht. In die tijd was het een serieuze aangelegenheid met grote gemaskeerde bals, waar blanke planters indruk op elkaar maakten met rijk versierde jurken en maskers. Slaven mochten niet deelnemen en hadden zo hun eigen feesten, maar na de afschaffing van de slavernij namen zij het carnaval over. Ze zorgden voor sterke Afrikaanse elementen in de dans en ritmes van de muziek.

Veel eilanden in de Cariben hebben de data voor het vieren van hun eigen carnaval aangepast omdat ze niet konden concurreren met de grote populariteit van het carnaval op Trinidad & Tobago. Volgens kenners vormen de eilanden zelfs de bakermat van het Caribische carnaval. Van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat swingen de feestgangers op het zwoele ritme van de muziek. De dansfestivals, parades en de verkiezing van de 'Band of the Year' brengen iedereen in vervoering.

Muziek

Hoewel de meest bekende Caribische muziek waarschijnlijk reggae en salsa zijn, hebben alle eilanden ook eigen

populaire muziekvormen ontwikkeld. Zo is Trinidad onlosmakelijk verbonden met de calypso, een muziekvorm die van oorsprong een menging is van Afrikaanse en Franse muziek. De slaven mochten niet met elkaar praten op de plantages maar ze mochten wel zingen en zo ontstonden liederen vol politieke en sociale satire waar ze hun slavenmeesters mee bespotten. Langzaam veranderde de calypso; van improvisaties op het land tot muziek met vaste teksten. Voor het publiek streden artiesten tegen elkaar om de prijs voor de meest scherpzinnige en humorvolle tekst. Tijdens het carnavalseizoen zijn de calypso-competities tot vandaag de dag zeer populair.

De Britten oefenden censuur uit op de songteksten, maar de kracht en vindingrijkheid van de calypso's bleven onaangestast. In de jaren dertig maakten de succesvollere calypsozangers plaatopnamen, waardoor de calypso zich over de Cariben en de rest van de wereld verspreidde. In de jaren zeventig verloren jongere musici hun belangstelling voor de calypso en ontwikkelden een veel snellere en dansbare variant: de soca. Soca staat voor soul-calypso en is een mengvorm van calypso en westerse populaire muziek. Meer dan de pittige teksten staan hierin de snelle dansritmes centraal. De huidige soca lijkt weinig meer op de traditionele calypso. Een bekend voorbeeld van soca is de hit 'Hot hot hot' van Arrow. Daterend uit 1983 is deze hit nog steeds een veel gedraaid nummer.

DE STEELDRUM

De steeldrum of steelpan is een idiofoon, oftewel een slaginstrument gemaakt van materiaal dat van nature klankrijk is. Oorspronkelijk werden de steeldrums van lege olievaten gemaakt en gebruikt als goedkope percussie-instrumenten, zonder veel verschillende tonen. De steeldrums zijn steeds verder ontwikkeld tot speciaal bewerkte vaten. Door een systeem van uitgeklopte holtes kan er een hele reeks verschillende tonen en klanken uitgehaald worden. Het repertoire dat nu op een steeldrum gespeeld wordt is dan ook zeer divers, er worden ook klassieke stukken op gespeeld.

Oorsprong

Na de afschaffing van de slavernij in 1834 in Trinidad en Tobago namen de ex-slaven de viering van het carnaval, dat tot die tijd vooral een feest was van blanke plantage-eigenaren, geheel over. Ze hielden ook straatparades en voegden er hun Afrikaanse dansen, trommels en liederen aan toe. Dit waren vaak zulke wilde en obscene dansen en liederen dat de blanke planters vol afschuw van hun straatparades afzagen en carnaval lange tijd alleen nog maar in eigen kring vierden.

Veel slaven trokken vanaf 1834 naar de hoofdstad Port of Spain om daar hun geluk te zoeken en belandden in de sloppenwijken. Daar vormden ze groepen naar Afrikaans model die met elkaar rivaliseerden over territorium, vrouwen en privileges. Deze groepen namen ook deel aan het carnaval. Jaarlijks werden de feesten uitbundiger. Conflicten, vaak eindigend met geweld, bleven niet uit. De daarbij gehanteerde trommels werden door de Engelse

autoriteiten zozeer met het geweld geassocieerd dat dit in 1883 tot een verbod leidde. Door dit verbod waren de Afrikaanse groepen genoodzaakt op zoek te gaan naar andere percussiemiddelen. Houten kisten, metalen voorwerpen en bamboestaven werden gebruikt. De bamboestaven (Tamboo Bamboo) hadden verschillende lengtes waarmee op de grond werd gestampt of waarop men tikte.

Met de industriële ontwikkeling kwamen er steeds meer metalen voorwerpen bij zoals verfblikken, trommelremmen en vuilnisemmerdeksels. Deze instrumenten bleken praktischer en duurzamer om mee te lopen en maakten bovendien ook meer lawaai. Deze zogenoemde 'Iron Bands' werden vanaf 1930 ernstige concurrenten van de Tamboo Bamboo bands. Je kunt zeggen dat met de Iron Bands de oervorm van de Steelband werd geboren. Van harmonie en melodie was in die tijd nog geen sprake. Totdat iemand de geniale ontdekking deed dat de ingedeukte onderkant van een metalen vuilnisvat een andere toon voortbracht.

Door de jaren heen is de steeldrum in alle soorten en maten verfijnd en ging men ook de grote olievaten gebruiken. Dit lag voor de hand gezien de aanwezigheid van de olie-industrie in het land. Het olievat bezit een grotere diameter zodat daar meer tonen op gevormd kunnen worden. Bovendien is het metaal van betere kwaliteit. Vele experimenten leidden vervolgens tot de huidige vormen waarbij door beurtelings verhitten en uitkloppen een groot aantal toongebieden worden gevormd. Eind jaren 40 was men zover gevorderd dat men eenvoudige melodieën op de steeldrum kon spelen.

foto Frauke Lühhing

Competities en ontwikkeling

In de steelbands speelden vooral de 'bad guys' uit de sloppenwijken. Ze voerden 'oorlogen' met rivaliserende bands en hadden daardoor een slechte naam in de maatschappij. In de naamgeving van de bands weerspiegelt hun vechtlust. Vaak werden titels van in die tijd populaire oorlogs- of westernfilms gekozen. Zo bestonden er de Desperadoes, Red Army, Casablanca en Crossfire. In 1951 veranderde de reputatie van de steelbands. Trinidad kreeg een uitnodiging om een muziekgroep naar het Festival of Britain te sturen en men koos voor een steelband. Er werd een speciale groep gevormd en getraind: Het Trinidad All Steel Percussion Orchestra (TASPO). Er werden nieuwe geavanceerdere instrumenten met meer tonen voor hen ontwikkeld. Met de nieuwe instrumenten konden ingewikkelde arrangementen worden gespeeld. Op het festival in Engeland was de verbazing over het nieuwe instrument dan ook groot. Toen de steeldrumspelers weer thuis waren was een doorbraak in het aanzien van de steelpan bereikt. De spelers keerden terug in hun bands en brachten door hun ervaring het algemene muzikale niveau van de steelbands omhoog. In de jaren die volgden ontstonden steeds meer steelbands. Nu begonnen ook de jongeren uit de middenklasse, de collegeboys, interesse te tonen voor de steeldrum. Er werd een steelband association als overkoepelende organisatie opgezet. De vereniging organiseerde muzikale competities. Rivaliteiten tussen de bands werden vanaf dat moment via de muziek 'uitgevochten', de bands konden in de muziek hun superioriteit tonen. Dankzij de voortschrijdende verbetering van het instrument was het mogelijk steeds ingewikkeldere arrangementen te spelen. Men bracht niet alleen calypso's maar ook Amerikaanse pophits en zelfs klassieke muziek ten gehore. Het laatste werd met bijzondere trots gedaan, omdat men hiermee zijn speeltechniek en aanzien kon bewijzen. Vaak werden deze klassiekers wel van een calypso-ritme voorzien.

Symbool van de natie

In 1962 werden Trinidad en Tobago onafhankelijk. De nieuwe leiders zagen in de steelpan een symbool van de eigen nationale creativiteit en cultuur. Hierdoor verbeterde het nog steeds tamelijk ruige imago van de bands. In 1963 vond voor de eerste keer het Panorama plaats, de

grootste steelbandcompetitie ter wereld, op de zaterdag voor het Carnaval. Tot op heden is dit de meest prestigieuze wedstrijd waaraan alle steelbands van het land jaarlijks deelnemen met een maximum van 120 spelers per band. Tegenwoordig doen er ca. 45 grote bands en ca. 50 kleine bands aan mee.

De sociale waarde van de steelband is groot. Een steeldrumspeler in een steelband maakt deel uit van een soort 'brotherhood' ongeacht zijn stand of rang in de maatschappij, leeftijd of geslacht. Steelbands fungeren daarom ook vaak als opvang voor werkeloze jongeren die in de bands een houvast hebben en sociale discipline leren. Kortom, de steelbands hebben een belangrijke rol in het sociale leven van de Afro-Caribische gemeenschap op Trinidad en Tobago.

Zelf een steeldrum maken

Hoe wordt de steeldrum gemaakt? *[Maakproces te zien op de DVD track 5 en in bijlage 1]*

Voor het vervaardigen van een steeldrum worden tegenwoordig alleen nieuwe, nog niet geleverde olievaten gebruikt. De vatenfabriek op Trinidad levert voor steeldrumbouwers vaten met twee bodems zonder schroef-dopjes, zodat beide kanten voor een steeldrum gebruikt kunnen worden. Uiteraard zijn de beste makers in Trinidad te vinden en worden sommige instrumenten nog traditioneel op het strand met behulp van een open vuur gemaakt. De bouwer weet de precieze afmetingen en posities van de speelvlakjes en gebruikt ovale sjabloontjes om ze op de steeldrum over te tekenen. Met een metalen stift hamert hij gleufjes rondom de speelvlakken, de grooves. Deze grooves worden plat gehamerd waardoor het speelvlak iets omhoog komt.

Na het bol maken van de speelvlakjes begint de stemmer de steeldrum haar stem te geven. Hij werkt met een fijne hamer en een speelstokje. Dit heet pre-tuning. Vervolgens wordt de drum naar een chroomfabriek gebracht, waar zij van een laag chroom wordt voorzien of kleurig beschilderd. De stemming is weer weg door het chromen dus nu is het de taak van de meesterstemmer, de 'mastertuner', om de steeldrum haar laatste stembeurt te geven. Dit is een heel precies en vernuftig werk en vereist jarenlange ervaring. Helaas zijn er dan ook maar weinig echte meesters in dit vak. Nu is de steeldrum klaar en kan gemusiceerd worden.

INTRODUCTIELES

Lees voordat u aan de introductieles begint de achtergrondinformatie over Trinidad en de steeldrum aandachtig door. Bij deze les hoort een DVD met geluids- en filmfragmenten. Bekijk de DVD eerst zelf zodat u deze goed voorbereid kunt bespreken. De les neemt minimaal 60 minuten in beslag.

Benodigheden introductieles

- Wereldkaart, op een voor iedereen zichtbare plek in de klas.
- Atlas, deel deze uit voordat u met de les start.
- DVD speler en DVD.
- Kopieën voor leerlingen van bijlage 1, het maken van een steeldrum.
- Kopieën voor leerlingen van bijlage 2, de kijkvragen bij track 6 en 7.

De les ziet er als volgt uit:

1. geluidsfragment
2. inleidend interactief gesprek met leerlingen
3. vertonen beeldfragmenten van DVD
4. vertoon beeldfragment met kijkvragen

Ad 1 Start de les met een geluidsfragment van Calypso-muziek (track 1) en laat de leerlingen raden wat voor instrument ze horen. Kent iemand het? Weet iemand waar het vandaan komt? Kan iemand op de kaart aanwijzen waar Trinidad & Tobago liggen? Een leerling of u laat zien waar de eilanden liggen en vergelijkt de grootte (9x Texel) en het inwonertal (1,3 versus 16,5 miljoen) met Nederland. Leerlingen pakken de kaart van de Cariben in de atlas erbij. U laat de ligging nogmaals zien. Laat ook zien hoe dicht de eilanden bij de Nederlandse Antillen en Aruba liggen. Schrijf de volgende vier vragen op het bord zodat de leerlingen ze in tweetallen met behulp van de atlas kunnen maken:

- Tussen welke twee zeeën liggen de eilanden? (Atlantische Oceaan en Caribische zee);
- Horen de eilanden bij de grote of kleine Antillen? (kleine).
- Welke vier eilanden horen tot de grote Antillen? (Cuba, Jamaica, Haïti/Dominicaanse Republiek en Puerto Rico).
- Wat zijn de Cariben? Bespreek de antwoorden klassikaal. Vertel naar aanleiding van de ligging ook over het klimaat en het landschap.

Ad 2 U vraagt waaraan leerlingen moeten denken als ze Trinidad & Tobago horen. Laat de leerlingen woorden roepen en maak van de antwoorden een woordenweb op het bord. Zorg dat in het midden de steeldrum staat. Hieronder is een voorbeeld gegeven. Mochten leerlingen niet zo snel op ideeën komen, zet dan zelf wat voorbeelden op het bord en laat de leerlingen aanvullen.

Cruises	Eiland	Zon	Dansen
Witte zandstranden	Cariben	Caribische muziek	
Vakantie	STEELDRUM	Altijd mooi weer	Carnaval
Olie	Kleurrijke bevolking	Relaxte mensen	
Tropen		Calypso	

U vertelt over de geschiedenis, economie (olie, zon, witte zandstranden, toerisme, vakantie, etc.), bevolking (kleurrijk), cultuur en muziek. U probeert daarbij zoveel mogelijk naar de woorden die uit de klas zijn gekomen (woordenweb) te verwijzen. U bewaart het middelste woord steeldrum tot het laatst. Laat voordat u over de steeldrum vertelt eerst beeldfragmenten zien, zie ad. 3.

Ad 3 U vertelt over de steeldrum aan de hand van drie beeldfragmenten (ieder maximaal twee minuten) en een kort geluidsfragment. Na elk fragment laat u de leerlingen eerst zelf vertellen wat ze gezien en gehoord hebben. Daarna geeft u informatie aan de hand van de informatie in deze docentenhandleiding.

Laat het fragment zien (track 2) van Tamboo Bamboo muziek. Wat zien de leerlingen op het filmpje, wat is het voor instrument en waar is het van gemaakt? U vertelt naar aanleiding van het filmpje over de oorsprong van de steelband: hoe na de afschaffing van de slavernij de ex-slaven het carnaval overnamen en hun eigen ritmes in de muziek inbrachten. Ook vertelt u over hoe het verbod op trommels tot de Tamboo Bamboo bands leidde. Vervolgens zorgde de industriële ontwikkelingen voor andere materialen en hierdoor is uiteindelijk de steeldrum ontstaan.

Laat het historische fragment (track 3) zien. Wat voor muziek wordt er gespeeld? Hadden de leerlingen dit verwacht? Wat vinden ze ervan? U vertelt hoe vanaf 1951 de reputatie (bad guys uit sloppenwijken) van steelbands veranderde door de deelname aan het Festival of Britain. Er werden nieuwe geavanceerdere instrumenten met meer tonen ontwikkeld en ingewikkelde arrangementen gespeeld. De rellen en rivaliteiten tussen de bands maakten plaats voor muzikale competities. Dit historische fragment komt uit de Ed Sullivan show in 1964. Een heel populair Amerikaans televisieprogramma waarin alle grootheden optraden die op dat moment 'hot' waren. Zelfs de Beatles en de Rolling Stones hebben daar opgetreden. De 'Pan Am North Stars' was destijds de beste steelband ter wereld en toerde door heel Noord- en Zuid-Amerika.

Steelbands brachten niet alleen calypso's maar ook Amerikaanse pophits en zelfs klassieke muziek ten gehore. Het laatste werd met trots gedaan, omdat men hiermee speeltechniek en aanzien kon bewijzen. Laat het geluidsfragment (track 4) horen en vertel kort iets over de ontwikkeling van de calypso en de soca.

Tot slot laat u zien hoe de steeldrum wordt gemaakt (track 5). U kunt hier een kopie van bijlage 1 bij uitdelen zodat de leerlingen het maakproces van de steeldrum op papier kunnen nalezen.

Ad 4 Deel de kijkvragen uit (bijlage 2). Vervolgens gaan leerlingen aan de hand van twee fragmenten (track 6 en 7) vragen beantwoorden. Track 6 laat de samenstelling van een steelband zien. Hierbij worden enkele moeilijke begrippen gebruikt. De betekenis van deze woorden staan op het werkblad met de kijkvragen. Neem van tevoren de begrippen met de leerlingen door. Laat vervolgens de twee fragmenten zien. U kunt tussen track 6 en 7 leerlingen even de tijd geven om de vragen in te vullen.

Begrippen:

Klankkleur: het kenmerkende geluid van een instrument, of instrumenten.

Akkoorden: samenklank van drie of meer tonen.

Ensemble: groep muzikanten.

Vragen en antwoorden

Het vetgedrukte antwoord is goed.

1. Bij welk feest op Trinidad hoort de steeldrum?
 - a. Kerstfeest
 - b. Carnaval**
 - c. Paasfeest
2. In de meeste muziekstukken hoor je meerdere instrumenten. Ieder instrument heeft zijn eigen taak. In het filmpje worden vier taken in een steeldrum-band genoemd. Welke taak wordt niet genoemd en hoort er dus niet bij:
 - a. Baslijn
 - b. Melodie
 - c. Akkoorden**
 - d. Extra melodie (tweede stem)
 - e. Ritme

Toelichting op vraag 2:

Het woord **bas** betekent 'laag'.

De **bas** is de laagste tonenreeks van een muziekstuk.

De **melodie** is de muziklijn, het liedje in de muziek.

De melodie kun je meezingen of fluiten.

Als er naast de hoofdmelodie nog een extra melodie te horen is noemt men dat vaak een tweede stem.

De **extra melodie** vult de muziek op of dient als versiering.

Het ritme is weggelegd voor instrumenten die alleen ritme kunnen spelen. Slagen op de trommels, klappen in de handen, tikken op een woodblock zijn allemaal voorbeelden van ritme.

3. Waarom worden ritme-instrumenten ook wel de 'machinekamer' genoemd?
- De ritme-instrumenten maken een geluid als een machine.
 - De ritme-instrumenten zijn computergestuurd.
 - De ritme-instrumenten zijn de motor van het muziekstuk.**

4. Waarom worden steeldrums op een onderstel geplaatst?
- De speler heeft zijn armen vrij.
 - De speler kan zo meerdere drums tegelijk bespelen.**
 - De steeldrum is te zwaar om te dragen.
5. Spelen alleen mannen steeldrum?
- Ja
 - Nee**

Toelichting op vraag 5:

Vroeger wel, maar tegenwoordig is meer dan 40% van de spelers vrouw.

6. Spelen de muzikanten van bladmuziek?
- Ja
 - Nee**

Toelichting op vraag 6:

Toen in de jaren 40 de eerste steelbands begonnen, hadden de spelers geen muzikale opleiding en konden zij geen noten lezen. Zij oefenden dus op gehoor en leerden de stukken uit het hoofd. Deze werkvorm bleef tot op heden gehandhaafd. Voor het jaarlijkse Panorama (track 7) wordt zes weken van te voren, dagelijks geoefend. De meeste steeldrumspelers hebben hierdoor een verbazingwekkend muzikaal geheugen ontwikkeld.

Panorama, de grootste steelbandcompetitie ter wereld, vindt jaarlijks op zaterdag voor carnaval plaats. Tot op heden is dit de meest prestigieuze wedstrijd waaraan alle steelbands van het land deelnemen met een maximum van 120 spelers per band. Tijdens Panorama 2010 deden 81 bands mee. Bedenk daarbij dat er in Trinidad en Tobago 1,3 miljoen mensen wonen. Als in Nederland evenveel mensen steeldrum zouden spelen, zouden wij ruim 1000 steelbands hebben!

Mocht u nog tijd hebben dan kunt u als afsluiting van de introductieles en om in de sfeer te blijven het laatste fragment (track 8), een compilatie van sfeerbeelden, laten zien.

VERWERKINGSLES

In de vorm van een klassengesprek laat u de leerlingen na het bezoek aan het Tropenmuseum en het Tropentheater reageren op wat ze gedaan, gehoord en gezien hebben zodat ze hun ervaringen kunnen delen. Hoe hebben ze respectievelijk de workshop, museumles, film en het concert beleefd? Geef de leerlingen hun ingevulde leerlingkaart terug en gebruik de antwoorden op vraag 8 en 9 voor het klassengesprek.

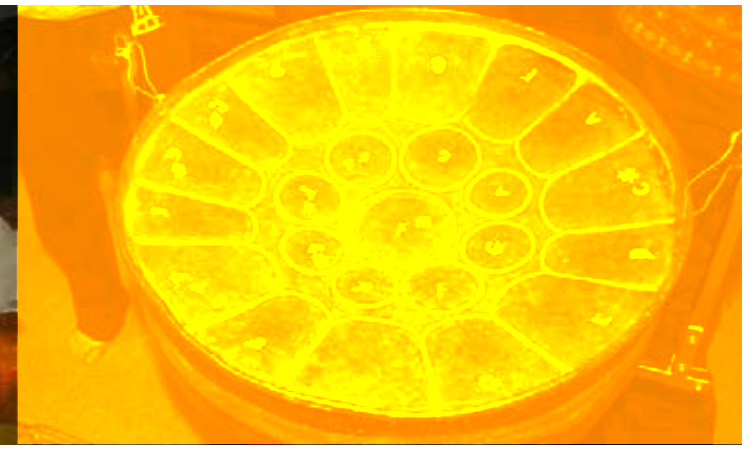
Mogelijke vragen voor het gesprek zijn:

- Wat vonden ze leuk / minder leuk?
- Was het bespelen van de steeldrum moeilijker of makkelijker dan verwacht? En waarom?
- Hoe vonden ze het om samen te spelen?
- Wat vonden de leerlingen van het concert?

Doordat je meer van een muziekstijl weet, of hebt ervaren hoe moeilijk het is om een instrument te bespelen kan de beleving van een concert veranderen. Zijn de leerlingen zich daarvan bewust?

- Houden ze van steeldrum muziek? De een zal het mooi vinden, de ander juist helemaal niet. Lukt het hen om onder woorden te brengen wat zij er zelf van vinden?
- Zouden ze meer willen leren op de steeldrum? Waarom wel / niet?
- Wat vonden ze van de museumles?
- Waren de vragen op de leerlingkaart moeilijk / makkelijk?

Bespreekt u de antwoorden op de vragen met de leerlingen. U vindt hieronder de juiste antwoorden en aanvullende informatie.

foto's Frauke Lühning

ANTWOORDEN LEERLINGENKAART

1. Wat is wereldmuziek?

Alle antwoorden zijn goed.

Wereldmuziek is van alle tijden, van alle landen en van alle volkeren. De term wereldmuziek is pas eind jaren tachtig ontstaan vanuit de muziekindustrie. Een naam om alle niet-westerse (pop)muziek die haar oorsprong vindt in de lokale volksmuziek, te duiden. De term wereldmuziek is dus relatief nieuw, maar de muziek die ermee bedoeld wordt is vaak vele eeuwen oud. Het is geen eenduidig genre, maar een benaming voor een groot aantal uiteenlopende stijlen volkse muziek die steeds terug te voeren is op een land of bevolkingsgroep. Niet alle wereldmuziek kent een traditie van muzieknotatie. Veel muziek wordt op het gehoor van speler tot speler doorgegeven. Daarbij verandert de muziek vaak geleidelijk en is het niet duidelijk - en ook niet belangrijk - wie de componist is. Tegenwoordig is de oorspronkelijke vorm van uiteenlopende stijlen wereldmuziek sterk beïnvloed door de interactie tussen verschillende culturen. Denk daarbij aan Turkse jazzmuziek, of Indiase muziek gemengd met een houseritme.

2. Muziekwereld

Is het hen gelukt om met twee woorden het specifieke geluid te omschrijven? Bespreek de instrumenten die de leerlingen hebben opgeschreven.

3. Muziekwereld

De steeldrum wordt gemaakt van een olievat. Leerlingen kunnen instrumenten vinden die gemaakt zijn van bamboe, van dierenhuiden, van plantaardige vezels, van hoorn en van hout. Dit zijn gerecyclede materialen. Andere instrumenten zijn gemaakt van metaal, koper, glas en aluminium. Deze instrumenten zijn niet goedkoop of gemakkelijk zelf te maken.

4. Jong!

In de popmuziek zijn veel muziekstijlen door jongeren bedacht. Jongeren experimenteren meer. Een voorbeeld van een hedendaagse muziekstijl die door jongeren is bedacht is hiphop. Het is niet alleen een vorm van muziek, maar ook een manier om de samenleving een spiegel voor te houden. Hiphop heeft ervoor gezorgd dat de onderklasse uit de getto's en andere achterbuurten een eigen stem kreeg. Waarom zijn juist jongeren vernieuwend met muziek? Jongeren experimenteren graag, dus ook met muziek. Ze kunnen vernieuwend zijn omdat ze nog niet vast zitten in bekende patronen. Ook zetten ze zich vaak af tegen oudere generaties. Jongeren willen zich onderscheiden en tegelijk bij de groep horen. Muziek, maar ook kleding lenen zich daar heel goed voor.

5. Meer muziek uit Latijns-Amerika en de Cariben

De calypso wordt met de steeldrum gespeeld. Je hoort het verschil in stijlen aan het ritme en aan de instrumenten. Het Salsafragment maakt geen gebruik van de steeldrum. Salsabands maken gebruik van conga's, timbales, koebel, bongo, guiro (soort wasbord dat een rasp geluid maakt), blaasinstrumenten, bas, piano, gitaar en de claves (twee stokjes die je tegen elkaar slaat). Moderne bands gebruiken ook wel keyboards. Salsamuziek bestaat uit twee delen. Het eerste deel is een samenkomst waarbij de bandleden elkaar aftasten, een soort kennismaken via de muziek. In het tweede deel valt het accent steeds op hetzelfde moment, het ritmisch motief (clave) herhaalt zich steeds. Na enkele coupletten volgt een climax. Dan wordt er iets extra's toegevoegd, alsof de muziek wordt overgoten met een lekkere saus (salsa). Ook uit dit werelddeel komen de Son, Rumba, Reggae, Merengue. Elk eiland in de Cariben heeft zijn eigen muzieksoort. Weten de leerlingen van welk eiland Reggae afkomstig is (Jamaica), de Son (Cuba), Merengue (Domeicaanse Republiek). De Calypso en Soca komen uit Trinidad.

De vorming van de ondiepe kom geschiedt met de voorhamer. De bovenzijde van de drum dient gelijkmatig gevormd te worden tot een mooi diepglooiend oppervlak.

• De glooiing wordt vanuit het centrum begonnen.

• Steeds verder richting de rand van het vat.

• Niet te dicht tegen de rand hameren. Het oppervlak wordt dan niet gevormd maar misvormd.

• Te hard in het midden slaan geeft weer een ander (onjuist) beeld.

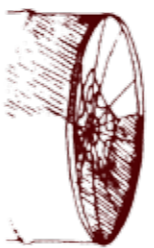

• De ideale vorm dient er ongeveer zo uit te zien.

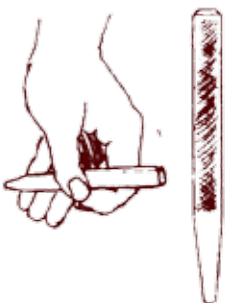
• Het tekenen en uitzetten van het vakkenpatroon.

• Het aftekenen van de vakken met een drevel.

- De eerste keer.

o o o o o o o o

- De tweede keer.

o o o o o o o o

- De derde keer

o o o o o o o o

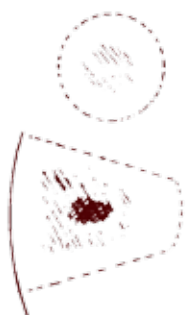
- Het uiteindelijke resultaat.

o o o o o o o o

• Het 'aftekenen' kan op zeer eenvoudige wijze geschieden waarna het vat wordt ingekort met de ijzerzaag.

• Alle arbeid tot nu toe zal nog weinig klank geven in ieder vak. Het geduld wordt nu op de proef gesteld. Per vak wordt vanaf de binnenzijde zachties en met precisie en met diverse hamertjes de 'bolting' verkregen. Altijd wordt begonnen vanuit het midden, zoals u op de schaduwpartij van bovenstaande tekening kunt zien. Elk vak zal qua vorm en bolting verschillen.

• Na het 'schoonmaken', polijsten en stemmen van de drum is het vervaardigen van drumsticks nog een peulenschil, echter wel noodzakelijk om er uiteindelijk na hard werken, met voldoende op te kunnen spelen.

• Sticks voor cello, gitar en bas.

Vervaardigen van rubber ballen.

• Elastiek

• Drumstick voor solo, double sound en tenor.

Schouten werd gebruikt. Op Schoutens diorama's is het Suriname van rond 1800 afgebeeld. Ook het diorama van het *du-feest* is van Gerrit Schouten. Hij heeft verschillende diorama's gemaakt met als onderwerp 'de slavendans'. Musicerende mannen, dansers, danseressen en spelers nemen deel aan een dansspel, een *du*.

7. Slavernij

De steeldrum zelf heeft niet veel met de slavernij te maken. Het zijn wel de ex-slaven of afstammelingen van de slaven die dit instrument hebben uitgevonden. Na de afschaffing van de slavernij namen ex-slaven de viering van het carnaval in Trinidad over. Ze hielden ook straatparades en voegden er hun Afrikaanse dansen, trommels en liederen aan toe. De uitbundige feesten gingen meestal gepaard met conflicten, vaak eindigend met bloedvergieten. De trommels werden door de Engelse autoriteiten zozeer met het geweld geassocieerd dat deze in 1883 werden verboden. Door dit verbod gingen de Afrikaanse groepen op zoek naar andere percussiemiddelen. Houten kisten, bamboestaven, metalen voorwerpen en na veel geëxperimenteer kwam daar de steeldrum uit voort.

Voor de mensen in Trinidad heeft een steelband een enorme sociale waarde. Het is een soort 'brotherhood' waar je in opgenomen wordt, ongeacht rang of stand in de maatschappij, leeftijd of geslacht. Steelbands fungeren vaak als opvang voor werkloze jongeren die in de bands een houvast hebben en sociale discipline leren.

6. Slavernij

Bij het slavenschip hoor je de stem. De stem kun je ook zien als een instrument. Voor de slaven was het meemen van bezittingen niet mogelijk maar de liederen konden ze in hun hoofd wel meenemen.

Vertel de leerlingen waar de teksten over gingen. Dit zijn de teksten van de liederen:

Lied 1

Boto kon, ma nyanyan no kon (de boot is aangekomen, maar heeft geen voedsel meegenomen)

Katibo nengre (slaven)

Lied 2

Wan boto komopo abrasé (een boot komt van de overkant)

Opu tu fraga te yana (met opgehesen vlaggen)

Wan malingre wan go sosto (op een zwakkeling wordt geschoten)

Ma go sooto, mi (e) bali (maar op schieten, roep ik)

Ma fu sooto, mi (e) bali (om op te sluiten, roep ik)

Beide liederen zijn uit de slaventijd afkomstig, zgn. Soko psalmen. Ze verwijzen naar de slavenhandel.

Op het Diorama zie je onder andere een man die een fluit bespeelt, de *loango tou-tou*. Achter de fluitist bespeelt een man een grote drum. *Diorama* is een term die pas aan het einde van de 19de eeuw voor de kijkkasten van Gerrit

foto Tropenmuseum

Tropentheater

Tropenmuseum

8. Workshop beoordeling

Misschien ben jij een natuurtalent en maak je nu al swingende muziek op de steeldrum. Het kan natuurlijk ook dat het vasthouden van de stokjes je al veel moeite heeft gekost.

In ieder geval zijn we benieuwd naar jouw mening over de workshop. Beschrijf in korte zinnen wat je van de steeldrummuziek vindt.

Hoe was het om samen te spelen?

Was het moeilijk of juist makkelijk?

Zou je dit vaker willen doen?

Vertel ook waarom wel of waarom niet?

...
...
...
...

9. Voorbereiding op het concert

Je weet nu het een en ander van de steeldrum. Je hebt er ook zelf op gespeeld.

Ga je daardoor anders luisteren naar het concert?

- Ja, ik denk het wel omdat:
- Nee, ik denk het niet omdat:

...
...
...
...

10. Invullen...

School ...
Klas ...
Naam ...

Lever je kaart na afloop van de museumles in bij de museumdocent.

Deze kaart is onderdeel van het project 'Muziekwereld van de Steeldrum' en hoort bij een bezoek aan het Tropenmuseum onder begeleiding van een museumdocent.

MUZIEKWERELD VAN DE STEELDRUM

Wat ga je doen?

Op school heb je een les over de steeldrum gevolgd en op de steeldrum gespeeld. In het Tropenmuseum ga je nog meer muziek maken en kijken naar voorwerpen die met de steeldrum te maken hebben. We sluiten af met een concert in het Tropentheater. Veel plezier!

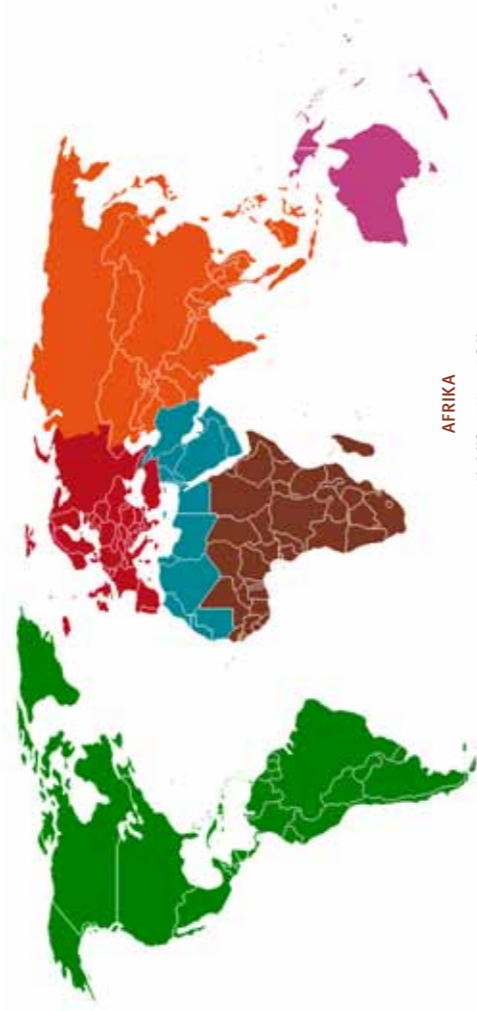

Voorbeelden van wereldmuziek zijn:

AMERIKA
Calyпсо - Trinidad
Salsa - Puerto Rico / New York
Reggae - Jamaica
Tango - Argentinië

EUROPA
Flamenco - Spanje
Klezmer - Joodse muziek
Zigeunermuziek - Oost-Europa
Turkse Volksmuziek - Turkije

AZIE
Keelzang - Mongolië
Indiaas klassiek - India
Bollywood muziek - India
Gamelan - Indonesië

MIDDEN-OOSTENEN NOORD-AFRIKA
Soefi
Rai - Algerije
Perzisch Klassiek - Iran

AFRIKA
Highlife - West-Afrika
Kora - West-Afrika
Ethio Jazz - Ethiopië

AUSTRALIË EN OCEANIE
Didgeridoo - Australië
Steel guitar - Hawaï

Tropentheater

Tropenmuseum

8. Workshop beoordeling

Misschien ben jij een natuurtalent en maak je nu al swingende muziek op de steeldrum. Het kan natuurlijk ook dat het vasthouden van de stokjes je al veel moeite heeft gekost.

In ieder geval zijn we benieuwd naar jouw mening over de workshop. Beschrijf in korte zinnen wat je van de steeldrummuziek vindt.

Hoe was het om samen te spelen?

Was het moeilijk of juist makkelijk?

Zou je dit vaker willen doen?

Vertel ook waarom wel of waarom niet?

...
...
...
...

9. Voorbereiding op het concert

Je weet nu het een en ander van de steeldrum. Je hebt er ook zelf op gespeeld.

Ga je daardoor anders luisteren naar het concert?

- Ja, ik denk het wel omdat:
- Nee, ik denk het niet omdat:

...
...
...
...

10. Invullen...

School ...
Klas ...
Naam ...

Lever je kaart na afloop van de museumles in bij de museumdocent.

Deze kaart is onderdeel van het project 'Muziekwereld van de Steeldrum' en hoort bij een bezoek aan het Tropenmuseum onder begeleiding van een museumdocent.

1. Wat is wereldmuziek?

Wereldmuziek is:

- muziek die je overal op de wereld kunt horen.
- muziek die hoort bij een bepaalde bevolkingsgroep of land.
- muziek die al heel oud is.

...
...
...

2. Muziekwereld

In deze ruimte zie je muziekinstrumenten van over de hele wereld. Waar mensen zijn, wordt muziek gemaakt. Er zijn slag-, snaar- en blaasinstrumenten, en die zien er niet overal hetzelfde uit

- Kijk in de grote vitrines. Schrijf drie instrumenten op die je niet eerder hebt gezien:

...
...
...

- Beluister één van de instrumenten die jij hebt opgeschreven. Schrijf 2 woorden op die je vindt passen bij het geluid en leg uit waarom je dat vindt.

...
...
...

3. Muziekwereld

- Bekijk in deze tentoonstelling de steeldrum.

Waar is dit instrument van gemaakt?

- een vuinischak
- een olievat
- een telescoop
- Zoek twee instrumenten die net als de steeldrum gemaakt zijn van goedkope of hergebruikte materialen.

...
...
...

- Uit welk land of werelddeel komen de instrumenten die je hebt gekozen?

...
...
...

4. Jong!

De steeldrum is ongeveer tachtig jaar geleden door jongeren bedacht.

Het is vaak de jeugd die nieuwe muziekstijlen bedenkt.

- Bespreek met elkaar: Welke muziekstijlen zijn door jongeren bedacht?

Waarom zijn juist jongeren vernieuwend met muziek?

...
...
...

5. Meer muziek uit Latijns-Amerika en de Cariben

In Latijns-Amerika en de Cariben zijn veel verschillende muziekstijlen te horen. De muziek van de steeldrum is er één van.

- Luister naar twee muziekfragmenten uit de jukebox: calyпсо en salsa.
- Bespreek met elkaar:

Welke verschillen kun je horen tussen salsa en calyпсо?

In welk fragment hoor je de steeldrum?

- Salsa
- Calyпсо

Welke andere muziekstijlen komen nog meer uit dit werelddeel?

...
...
...

6. Slavernij

- Welk instrument hoor je op het slavenchip en welke instrumenten zie je bij het diorama van het du-feest?

...
...
...

7. Slavernij

Een instrument kun je zien als een ding waarmee je muziek kunt maken. Maar een muziekinstrument vertelt ook veel over de cultuur en de geschiedenis van een land.

- Wat heeft de steeldrum met slavernij te maken?

...
...
...

- Wat betekent de steeldrum voor de mensen in Trinidad?

...
...
...

KIJKVRAGEN

Begrippen:

- Klankkleur: kenmerkende geluid van een instrument, of instrumenten.
 Akkoorden: samenklank van drie of meer tonen.
 Ensemble: groep muzikanten.

Omcirkel het juiste antwoord:

1. Bij welk feest op Trinidad hoort de steeldrum?

- a. Kerstfeest
- b. Carnaval
- c. Paasfeest

2. In de meeste muziekstukken hoor je meerdere instrumenten.

Ieder instrument heeft zijn eigen taak. In het filmpje worden vier taken in een steeldrumband genoemd.

Welke taak wordt niet genoemd in het filmpje en hoort er dus niet bij:

- a. Baslijn
- b. Melodie
- c. Akkoorden
- d. Extra melodie (tweede stem)
- e. Ritme

3. Waarom worden ritme-instrumenten de 'machinekamer' genoemd?

- a. De ritme-instrumenten maken een geluid als een machine.
- b. De ritme-instrumenten zijn computergestuurd.
- c. De ritme-instrumenten zijn de motor van het muziekstuk.

4. Waarom worden steeldrums op een onderstel geplaatst?

- a. De speler heeft zijn armen vrij.
- b. De speler kan zo meerdere drums tegelijk bespelen.
- c. De steeldrum is te zwaar om te dragen.

5. Spelen alleen mannen steeldrum?

- a. Ja
- b. Nee

6. Spelen de muzikanten van bladmuziek?

- a. Ja
- b. Nee

EVALUATIEFORMULIER MUZIEKWERELD VAN DE STEELDRUM

Programma van het Tropenmuseum en Tropentheater

U heeft met uw klas het vmbo-programma **Muziekwereld van de steeldrum** bezocht. We horen graag van u hoe u dat heeft ervaren. We stellen het dan ook zeer op prijs als u deze korte evaluatie in zou willen vullen. Op deze manier kunnen we de kwaliteit van onze educatieve programma's waarborgen en waar nodig verbeteren.

Wanneer om uw mening wordt gevraagd

bij een schaalverdeling als -2 | -1 | 0 | 1 | 2
 omcirkelt u uw antwoord.

-2 = slecht; -1 = matig; 0 = voldoende; 1 = goed; 2 = erg goed.

Algemene informatie

Datum bezoek Tropenmuseum / Tropentheater:

Naam school:

Contactpersoon / ingevuld door:

Waarom hebt u voor dit programma gekozen?

Omcirkel uw antwoord(en):

- a. Thema/onderwerp
- b. Aansluiting op de kerndoelen
- c. Bezoek aan het Tropenmuseum/Tropentheater
- d. Op aanraden van collega/kennis
- e. Anders, namelijk:

Klantvriendelijkheid

Beoordeel de volgende aspecten en omcirkel uw antwoord:

- a. Reservering en boeking van het bezoek -2 | -1 | 0 | 1 | 2
- b. De ontvangst in het museum (bij binnenkomst) -2 | -1 | 0 | 1 | 2
- c. De ontvangst in het theater -2 | -1 | 0 | 1 | 2
- d. Klantvriendelijkheid van de suppoosten -2 | -1 | 0 | 1 | 2
- e. klantvriendelijkheid medewerkers theater -2 | -1 | 0 | 1 | 2
- f. Afsluiting en afscheid -2 | -1 | 0 | 1 | 2

Heeft u suggesties voor verbetering van onze klantvriendelijkheid?

.....

Vorbereiding

Heeft u de docentenhandleiding en DVD op tijd ontvangen? ja / nee

Heeft u de docentenhandleiding en DVD gebruikt bij de voorbereiding? ja / nee

Beoordeel de hoeveelheid informatie in de docentenhandleiding -2 | -1 | 0 | 1 | 2

Beoordeel de kwaliteit van de docentenhandleiding -2 | -1 | 0 | 1 | 2

Sluiten de fragmenten op de DVD goed aan bij de docentenhandleiding ja / nee

Beoordeel de fragmenten op de DVD -2 | -1 | 0 | 1 | 2

Heeft u de gehele voorbereidingsles uit de docentenhandleiding gedaan? ja / nee

Zo nee, welke onderdelen hebt u niet gedaan en waarom niet?

.....

Wat vond u van het niveau van de opdrachten?

te makkelijk / in orde / te moeilijk

Hoeveel tijd was u kwijt met de voorbereidingsles?

- minder dan 60 minuten
- 60 minuten
- meer dan 60 minuten

Heeft u suggesties voor verbetering van de voorbereiding?

.....

Workshops op school en in het museum

Beoordeel de workshop op de volgende aspecten:

- a. Moeilijkheidsgraad -2 | -1 | 0 | 1 | 2
- b. Taalgebruik -2 | -1 | 0 | 1 | 2
- c. Tijdsduur workshop -2 | -1 | 0 | 1 | 2
- d. Voldeed de inhoud aan uw verwachting -2 | -1 | 0 | 1 | 2
- e. Interactie -2 | -1 | 0 | 1 | 2

Heeft u suggesties voor verbeteringen van het workshop-programma?

.....

Museumles

Beoordeel de museumles op de volgende aspecten:

a. Inhoudelijke informatie	-2 -1 0 1 2
b. Moeilijkheidsgraad	-2 -1 0 1 2
c. Taalgebruik	-2 -1 0 1 2
d. Tijdsduur	-2 -1 0 1 2
e. Geschikt voor de doelgroep	-2 -1 0 1 2
f. Voldeed de inhoud aan uw verwachting?	-2 -1 0 1 2
g. Interactie	-2 -1 0 1 2

Heeft u suggesties voor verbeteringen van de museumles?

.....
.....
.....

Theaterbezoek

Beoordeel het programma in het theater op de volgende aspecten:

a. Moeilijkheidsgraad	-2 -1 0 1 2
b. Taalgebruik	-2 -1 0 1 2
c. Tijdsduur	-2 -1 0 1 2
d. Geschikt voor de doelgroep	-2 -1 0 1 2
e. Voldeed de inhoud aan uw verwachting?	-2 -1 0 1 2
f. Interactie	-2 -1 0 1 2

Heeft u suggesties voor verbeteringen van het theaterprogramma?

.....
.....
.....
.....

Verwerking

Heeft u tijd besteed aan de verwerking van het museumbezoek/theaterbezoek? *ja / nee*

Zo ja:

- minder dan 30 minuten
- 30 minuten
- meer dan 30 minuten

Heeft u suggesties voor verbetering van de verwerking?

.....
.....
.....
.....

Leerlingen

Hoe waren de reacties van de leerlingen:

Tijdens de voorbereiding?

geboeid / geïnteresseerd / passief / negatief

Tijdens de workshops?

enthousiast / positief / matig / negatief

Tijdens de museumles?

geboeid / geïnteresseerd / passief / negatief

Tijdens het theaterbezoek?

enthousiast / positief / matig / negatief

Toelichting:

.....
.....
.....
.....

Wat was de reactie van leerlingen op het gehele programma?

.....
.....
.....

Tot slot

Beoordeel het programma als geheel -2 -1 0 1 2

Beoordeel de prijs-kwaliteitverhouding -2 -1 0 1 2

Zou u het programma aanbevelen aan collega's? *ja / nee*

Waarom wel of waarom niet?

.....
.....
.....
.....

Heeft u nog andere suggesties of opmerkingen?

.....
.....
.....
.....

Wij verzoeken u vriendelijk het ingevulde evaluatieformulier ongefrankeerd te versturen naar:

Tropentheater, t.a.v. Margriet Jansen

Antwoordnummer 1964

1000 VC Amsterdam

HARTELIJK DANK VOOR UW MOEITE EN BIJDRAGE!